

Розділ 1. Ганс і Гретель

Ясного грудневого ранку багато років тому двійко абияк одягнутих діток стояли на колінах на березі замерзлого каналу в Голландії.

Сонце ще не зійшло, проте сіре небо вже відокремилося від горизонту, і його краї освітилися малиновим кольором, сповіщаючи про прихід нового дня. Більшість добрих голландців ще безтурботно дрімали у своїх ліжках. Навіть мінхер* ван Стоппельноуз, отой високоповажний старий голландець, досі мирно посапував «у солодкому сні».

Час від часу якась селянка, тримаючи на голові добряче напакованого кошика, ковзала повз дзеркальною гладінню каналу. Чи кремезний парубок мчав на поденну роботу в місто й, порівнюючись із дітьми, дружньо гримасував тремтячій парочці.

Тим часом, після тривалого напруженого пихкання і затування брата із сестрою (а діти були ними), схоже, зрештою вдалося прив'язати дещо до своїх ніг — не ковзани, звісно ж, а незграбні бруски з дерева, звужені й відполіровані знизу, з просвердленими наскрізь дірками, через які були протягнуті зав'язки із сиром'ятної шкіри.

Ці чудернацькі ковзани вистругав хлопчик. Його звали Ганс. Їхня мама була бідною селянкою. Надто нужденною, щоб навіть помислити про покупку такої дорогої речі, як ковзани для своєї малечі. Грубо зроблені, вони, проте, дарували дітям багато щасливих годин на льоду. І отеперечки, навіть за такого собачого холоду, почервонілі пальці наших юних голландців затували ремінці. Їхні урочисті личка низько схилилися над колінами. І жодні нездійсненні мрії про залізні леза не могли затьмарити щемке відчуття задоволення, що іскрилося в їхніх маленьких серцях.

За хвилю хлопчик підвівся.

— Їдьмо, Гретель, — хвацько змахнувши руками, вигукнув він і легко зісковзнув на дзеркало каналу.

— Гей, Гансе, — жалібно покликала його сестра, — оця нога недобре прив'язана. Минулого базарного дня ремі-

* Мінхер — пан (з голландської).

нець натер мені щиколотку, і тепер несила терпіти біль. Ти прив'язав його на тому самому місці.

— Ну, тоді зав'язи його вище, — відповів Ганс і, не озираючись на сестру, виконав чудовий пірует на льоду, виписавши велику вісімку.

— Як? Мотузка надто коротка.

Добродушно свиснувши, як зробив би будь-який голландець, він попрямував до сестри (англійський хлопчик у цьому разі неодмінно відзначив би, що ті дівчиська — такі набридливі).

— То було безглуздо — взути такі черевики, Гретель, коли ти маєш міцну шкіряну пару. Навіть твої клоMPI* були би кращі за оці.

— Та ні ж бо! Чи ти забув? Тато жбурнув мої чудові нові черевички у вогонь. Перш ніж я схаменулася, що він наробив, вони геть скоцюбилися на палаючому торфі. Я ще хоч якось можу кататися на ковзанах в оцих черевиках, але тільки не в дерев'яних. Ой, обережніше, будь ласка...

Ганс витяг із кишені ремінець. Мугикаючи нехитру мелодію, він опустився на коліна та, не зважаючи на зойки Гретель, продовжував прив'язувати її ковзани зі всією силою своїх юних рук.

— Ой! Ай! — скрикувала дівчинка, морщачись від сильного болю.

Нетерпляче смикнувши, Ганс розв'язав ремінець. Якби не сльозинка, яку він підгледів на щічці сестрички, хлопчик швиргонув би його на землю, як справжній розгніваний старший брат.

— Я поправлю це, не бійся. В умілого й долото рибу ловить, — з несподіваною ніжністю промовив він. — Але мусимо поспішати. Скоро мама потребуватиме нашої допомоги.

Він допитливо роззирнувся довкола: спочатку на землю, потім на голі вербові віти над своєю головою і врешті на небо, тепер геть розцвічене блакитними, малиновими і золотистими смугами.

Поруч не знайшлося нічого придатного для його задумки. Та враз його очі засяяли. Із виразом обличчя хлопця,

* КлоMPI — традиційні голландські дерев'яні черевики.

добре обізнаного із тим, що має робити, він зняв свого кашкета, витяг із нього клапоть пошарпаної підкладки, склав його у м'яку подушечку і припасував до зношеного черевика Гретель.

— Ось! — переможно кинув він, затуляючи ремінці так туго, як лиш дозволяли його задубілі пальці. — Витримаєш таку натяжку?

Гретель закопилила губу, наче кажучи: «Що ж тут вдієш, роби вже мені боляче», але не промовила ні слова.

За хвилиночки вони дружно реготали, міцно взявшись за руки й летючи вздовж каналу, навіть не замислюючись, чи витримає їх крига. Бо в Голландії лід — зазвичай на всю зиму. Він упевнено захоплює воду, проморожуючи її до самісінького дна, і зовсім не стонщується та не розм'якшується щоразу, коли сонце суворо лиже його своїми променями. Навіть навпаки, він день за днем нарощує силу й кидає виклик кожному теплому промінчику.

Аж тут — вжик! вжик! Щось під ногою Ганса заскреготіло. Його кроки стали коротшими, він, спотикаючись, задріботів і врешті розтягнувся на кризі, дригаючи ногами й виписуючи ними в повітрі фантастичні вензелі.

— Ха! Ха! Ха! — засміялася Гретель. — Оце ти гепнувся!

Та під кофтиною грубої в'язки билосся любляче серце, і, не припиняючи хихотіти, вона граційним рухом підлетіла до свого брата, розпростертого на льоду.

— Ти забився, Гансе? О, та ти смієшся! Нумо, упіймай мене!

Вона стрілою метнулася геть, вже не тремтячи від холоду. Її щічки збуджено пломеніли, а оченята сяяли від радості.

Ганс підскочив на ноги й одразу набрав розгін, наздоганяючи сестру. Та впіймати її було не так вже й легко. Проте, перш ніж Гретель вдалося від'їхати далеченько, її ковзани теж заходилися скреготіти.

Вірючи, що без обережності немає і доблесті, вона різко розвернулася й заїхала прямо в руки переслідувача.

— Ха! Ха! Ха! Я впіймав тебе! — зарепетував Ганс.

— Ха! Ха! Ха! Це я впіймала тебе! — заперечила вона, виборсуючись із його обіймів.

— Ганс! Гретель! — долинув до них високий голос.

— Це мама кличе, — сказав Ганс, за секунду геть посерйознішавши.

Сонячні промені уже роззолотили канал. Чисте вранішнє повітря привертало все більше й більше ковзанярів. Ой, як важко було підкоритися покликові матері. Проте Гретель і Ганс були слухняні діти. Їм навіть і на гадку не спадало піддатися спокусі затриматися на каналі. Вони похапцем стягли ковзани, не розв'язавши й половини ремінців, і почимчикували додому. Широкоплечий Ганс з густим волоссям пісочного кольору височів як башта над своєю блакитноокою меншою сестрою. Йому вже виповнилося п'ятнадцять, а Гретель — лише дванадцять. Він був серйозним і щиросердим хлопцем, з відкритим поглядом, а на його лобі, здавалося, кожен міг прочитати напис: «Уособлення чесноти». Зовсім як на маленькому голландському зомерхаузі* на порталі завжди обов'язково красується якийсь девіз. Гретель була гнучка і жвава. В її очах танцювали бісики. А якщо хтось дивився на неї, рум'янець на її щічках то бліднішав, то яскравішав, зовсім як на клумбі з рожевими й білими квітками, коли дме вітерець.

Щойно діти піднялися на насип біля каналу, вони змогли бачити батьківський будинок. Високий силует їхньої мами, вдягнутої в жакет, спідницю і щільно пов'язаний на голову очіпок, вимальовувався, наче портрет в обрамленні перекошеного дверного отвору. Навіть якби котедж стояв за два кілометри, він і тоді здавався би близьким. У цій пласкій країні кожен предмет добре видно на чималій віддалі. Курчат можна розгледіти так само чітко, як і вітряки. Ясна річ, якби не греблі й високі береги каналів, будь-хто, стоячи посеред Голландії, не помітив би хоч однісінького пагорба чи гірського пасма між оком і «краєм землі».

Ніхто не знав вдачу цих самих гребель краще за мадам Брінкер і задиханих дітей, що зараз поспішали на її поклик. Перш ніж розповісти чому, дозвольте запросити вас із собою до подорожі в затишному кріслі-качалці до країни, де ви зможете, мабуть, уперше дізнатися про деякі цікавенькі речі, які Ганс і Гретель бачили щодня.

* Зомерхауз — літній будиночок (з голландської).